

L'oreneta cua-rogenca (*Cecropis daurica*) a l'Empordà.

Albert Campsolinas Juanola

Oreneta cua-rogenca (*Cecropis daurica*)

© Albert Campsolinas Juanola

Comitè Avifaunístic Empordanès (CAE): Carlos Alvarez-Cros, Marc Bertran Fàbregas, Joan Budó Ricart, Albert Burgas Riera, Albert Campsolinas Juanola, Àlex Ollé Torner, Joan Ventura Linares.

Citació recomanada: Campsolinas, J. 2011. L'oreneta cua-rogenca (*Cecropis daurica*) a l'Empordà. Comitè Avifaunístic Empordanès.

L'orenetta cua-rogenca és una espècie politípica d'àmplia distribució, que va des del sud d'Europa i Àfrica fins Àsia. Aquest darrer continent és el que acull la major part dels seus efectius. Mentre que les poblacions més septentrionals són migradores, les meridionals, no. A la península ibèrica la primera citació es produí a Cádiz al 1921 (De Lope *in* Martí i del Moral, 2003). Durant la primera meitat del segle passat es va mantenir cantonada a Andalusia i, a partir de la dècada dels cinquanta, protagonitzà una espectacular expansió cap al nord arribant al sud de França (Tellería, Asensio i Díaz, 1999)

Actualment, a Catalunya, l'orenetta cua-rogenca és una espècie nidificant de distribució irregular i localitzada, així com un migrador regular però escàs (ICO, 2011). La subespècie present és *C. d. rufula*.

A finals del segle XIX Vayreda (1883) suposà que l'espècie era accidental a les comarques gironines en fer-se ressò de les afirmacions de Companyo (1863), que citava l'espècie com accidental al Rosselló.

La primera citació concreta d'aquesta espècie a Catalunya, tot i que no estariem parlant d'una dada de cria, és de M. Hutchinson (1936) a la zona de Tossa de Mar (no a Toses, com figura als atlas catalans de nidificants), el 15 de març de 1936. Posteriorment, R. Mertens i W. Stehle (1960) trobaren cinc nius al maig-juny de 1959, a la part nord del terme de Tossa de Mar, molt a prop del de Santa Cristina d'Aro. Aquesta citació, tingué continuïtat amb les comprovacions fetes, dos anys més tard, per diversos autors (Maluquer, Pons i Planas *in* Maluquer, 1961).

A mitjans de juliol de 1960, C. Ferry (1961) observà alguns exemplars i trobà quatre nius a la vall del Ridaura, al Baix Empordà. Aquesta constitueix la primera citació concreta d'orenetta cua-rogenca a les comarques empordaneses. Pel que fa a l'Alt Empordà, la primera citació es produí a Llançà, a primers de setembre de 1964 (Wallace i Sage, 1968) i un any més tard, ja es detectà criant sota un pont de la carretera que uneix Roses i Cadaqués (Wallace i Sage, 1968). El mateix any es detectà per primera vegada niant al Rosselló, concretament, a Banyuls de la Marenda (Guillaumet *in* Maluquer, 1981 i Muntaner, Ferrer i Martínez-Vilalta, 1983). De tota manera, donada l'escassa prospecció ornitològica de les nostres comarques a l'època, no es pot descartar la possibilitat que l'espècie hi fos present amb anterioritat a les citacions esmentades. En tot cas, el nombre d'exemplars no podia ser massa elevat, ja que alguns ornitòlegs de renom com P. Géroutet (1955) o V. Dorka (1960) no van observar l'espècie a les zones on, més tard, es detectaria. De llavors ençà, les citacions a les nostres comarques s'han anat succeint cada vegada amb més freqüència. Aquest increment és degut, sens dubte, a una veritable expansió de l'àrea de nidificació de l'espècie cap al nord, així com a l'innegable augment de la prospecció ornitològica.

A començament dels anys 80 del segle passat, l'Atlas dels ocells nidificants de Catalunya i Andorra (Muntaner, Ferrer i Martínez-Vilalta, 1983) continuà dibuixant la mateixa distribució fragmentada coneguda de l'àrea de nidificació empordanesa, amb un petit nucli a la façana litoral del massís de l'Ardenya, al sud del Baix Empordà – La Selva i un altre, que anava prenent més importància, a la zona del cap de Creus i serra Verdera. Vint anys més tard, al nou Atlas dels ocells nidificants de Catalunya 1999-2002 (Estrada i altres, 2004), aquest dos nuclis ja estaven units per una estreta franja de nidificació que s'estenia per la costa.

Mentre que el nucli reproductor meridional sembla més o menys estacionari, el septentrional ha anat creixent lentament però progressivament. Un clar exemple el constitueix el seguiment portat a terme al Parc Natural del Cap de Creus per P. Feliu (2010b), que comptà de 6 a 7 parelles nidificants al 1999, entre 12 i 15 al 2004 i 38 de nidificació segura més 5 de probable l'any 2009 (Feliu, 2010a). També es produeixen concentracions relativament importants com l'observada per M. Polls (Maluquer, 1981) a una vall de la serra de Sant Pere de Roda on, l'any 1980, va comptar-hi uns dos-cents ocells.

A banda de la típica ubicació dels nius al sostre dels ponts i desguassos de carreteres i cursos fluvials, s'ha detectat emplaçaments sota balcons, porxos i, sobretot a la colònia de l'Alt Empordà, als búnquers construïts durant la darrera guerra civil espanyola.

El fet apuntat per Sargatal i Llinàs (1978) que poden fer dues postes durant la mateixa estació reproductora, fou comprovat per Llobet (Feliu, 2010b) en fer un acurat seguiment a una parella que criava a Palau-saverdera l'any 1996.

Pel que fa a la fenologia, les primeres arribades es poden produir a primers de març, tot i que la data extrema és del 10/02/10 (Alvarez-Cros, 2011), a Castell d'Aro; les darreres observacions es perllonguen fins la segona quinzena d'octubre.

Com anècdota curiosa no està de més recollir l'aparició, el 23/09/07 a Castell - Platja d'Aro, d'un exemplar amb les rectrius externes cargolades cap endins (Alvarez-Cros, 2010)

AGRAÏMENTS

Vull agrair a tots els observadors les citacions realitzades i registrades, ja que sense el seu esforç no s'hauria pogut portar a terme aquest document.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Alvarez-Cros, C. (coord.). 2010. Anuari ornitològic de la vall del Ridaura (Costa Brava), 1999 - 2008. Àncora, Suplement del núm.: 3.143. Associació Cultural Bitàcola, Sant Feliu de Guíxols. www.ocellsvallridaura.comxa.com/Anuaris/Anuari_vall_Ridaura_1999_2008.pdf

Alvarez-Cros, C. (ed.). 2011. Anuari ornitològic de la vall del Ridaura (Costa Brava), 2010. www.ocellsvallridaura.comxa.com/Anuaris/Anuari_vall_Ridaura_2010.pdf

Companyo, L. 1863 Histoire Naturelle du département des Pyrénées-Orientales, Imprimerie de J. R. Alzine, Perpignan. http://www.archive.org/stream/histoirenaturell03comp/histoirenaturell59comp_djvu.txt

Dorka, V. (1960) Observaciones ornitológicas en Cataluña en agosto de 1958. Ardeola, vol. 6. Madrid, SEO.

Estrada, J., Pedrocchi, V., Brotons, L., Herrando, S. (eds.) 2004. Atlas dels ocells nidificants de Catalunya 1999-2002. Barcelona. Institut Català d'Ornitologia (ICO)/Lynx Edicions.

Feliu, P. (ed.). 2010a. Anuari ornitològic del Parc Natural de cap de Creus Resum any 2009. www.comiteempordanes.org/Anuaris/AnuarisPNCC/Anuari_PNCC_09.pdf

Feliu, P. 2010b. Anuari ornitològic del Parc Natural de cap de Creus 1950-2000. El Port de la Selva, Parc Natural del Cap de Creus, Departament de Medi Ambient i Habitatge, Generalitat de Catalunya, Monestir de St. Pere de Rodes - Palau de l'Abat. www.comiteempordanes.org/Anuaris/AnuarisPNCC/Anuari_PNCC_50_00.pdf

Ferrer, X., Martínez-Vilalta, A. i Muntaner, J. (ed.). 1986. Ocells. A Història Natural dels Països Catalans. Vol. 12. Barcelona. Enciclopèdia Catalana.

- Ferry, C. 1961. *Hirundo daurica* nicheuse en Catalogne. *Alauda* XXIX – 1.
- Géroutet, P. 1955 Observaciones ornitológicas en la Costa Catalana. *Ardeola*, vol. 2, fascículo 1. Madrid, SEO.
- Hutchinson, M.. 1936. Birds of the Costa Brava. School Nature Study 31.
- ICO. 2011. SIOC. Barcelona. Institut Català d'Ornitologia.
<http://www.sioc.cat/fitxa.php?sci=0&sp=HIRDAU>
- Maluquer, J. 1981. Els ocells de les terres catalanes. 3ª edició, ampliada. Barcelona, Editorial Barcino Fundació Jaume I.
- Maluquer, S. 1961. Sección Breve. Notas. *Ardeola* vol. 7, fascículo 1. Madrid, SEO.
- Martí, R., del Moral, J. C. (eds.) 2003. Atlas de las aves reproductoras de España. Madrid, Dirección General de Conservación de la Naturaleza – Sociedad Española de Ornitología.
- Mertens, R. i Stehle, W. 1960. De un viaje ornitológico por España en mayo-junio de 1959. *Ardeola* vol 6, fascículo 2. Madrid, SEO.
- Muntaner, J., Ferrer, X., Martínez-Vilalta, A. 1983. Atlas dels ocells nidificants de Catalunya i Andorra. Barcelona, Ketres.
- Sargatal, J., Llinàs, R. 1978. Els ocells de l'Empordà. Figueres. Centre Excursionista Empordanès.
- Tellería, J. L., Asensio, B. i Díaz, M. 1999. Aves ibéricas II. Paseriformes. Madrid, J. M. Reyero Editor.
- Vayreda, E. 1883. Fauna Ornitológica de la Provincia de Gerona. Girona, Paciano Torres.
- Wallace, D. I. M. & Sage, B. L. 1968. Las aves de la Costa Brava, Cataluña (conclusión). *Ardeola* vol. 14 fascículo 1. Madrid, SEO.